

فرهاد نظری

مستدرک مقاله «کتاب عکس علی خان والی»

در شمارهٔ پیشین *گلستان هنر*، مقاله‌ای با عنوان «کتاب عکس علی خان والی» به قلم این‌جانب به چاپ رسید. موضوع آن معرفی آلبوم عکسی از علی‌خان والی بود که اخیراً دانشگاه هاروارد آن را در شبکهٔ جهانی منتشر کرده است. در آن مقاله، سهواً و به‌احتمال، این آلبوم یکی از آلبوم‌های ثبت‌شده در کاخ گلستان معرفی شد. پس از چاپ مقاله، آقای دکتر شهریار عدل — از مورخان برجستهٔ هنر ایران که خود از خاندان علی‌خان والی‌اند — در گفتگو با این‌جانب گفتند که آلبوم موضوع مقاله، یعنی کتاب عکس علی‌خان والی، هیچ‌یک از آلبوم‌های ثبت‌شده در آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان نیست؛ بلکه آلبوم دیگری است در تصرف خاندان والی، که ایشان آن را به امانت به کتابخانهٔ دانشگاه هاروارد سپرده‌اند. با عنایت به اینکه قول ایشان مستند است، بر آن شدم که علل خطای یادشده را توضیح دهم:

مرحوم یحیی ذکاء در *تاریخ عکاسی و عکاسان پیشگام*، ص ۷۱-۷۲، ذیل عنوان «سردار علی‌خان حاکم»، که همان علی‌خان والی موضوع سخن ماست، از فهرستی از آلبوم‌های او در آلبوم‌خانهٔ کاخ گلستان یاد کرده که خود آن را دیده بوده است؛ اما از آلبوم یا آلبوم‌های دیگر علی‌خان در خارج از کاخ گلستان سخنی صریح نگفته است. او در پانویست انتهای شرح حال علی‌خان می‌نویسد:

این اطلاعات از گزارش‌های خود علی‌خان در آلبوم عکس، توسط تیمسار علی والی استخراج و مقدمهٔ آن قرار داده شده است و ما از آن مقدمه به صورت خلاصه استفاده کرده‌ایم. (همان، ۷۱)

اما معلوم نکرده است که منظور از «آلبوم عکس» کدام آلبوم است.

از سوی دیگر، آلبوم شمارهٔ ۳ فهرست آلبوم‌خانه در تاریخ ۱۳۰۷ق تقدیم شده و آلبوم موضوع مقاله هم شامل شرح حال علی‌خان تا سال ۱۳۰۷ق است. این هم‌زمانی و بی‌اطلاعی این‌جانب از وجود آلبوم‌هایی جز آلبوم‌های کاخ گلستان بنده را بر آن داشت تا به‌احتمال، کتاب عکس علی‌خان والی (آلبوم موضوع مقاله) را با آلبوم شمارهٔ ۳ فهرست آلبوم‌خانه یکی بیندارد. □